

клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; з дозволу органу (посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, ставити особі, яка притягається до відповідальності, потерпілому, свідкам питання, що стосуються предмета експертизи; бути присутнім при розгляді справи [2].

Дана норма не передбачає відповідного механізму встановлення фактичних обставин дорожньо-транспортної пригоди. Зокрема, на відміну від Кримінального процесуального кодексу України, вказана норма не передбачає проведення слідчого експерименту під час встановлення механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди. Це суттєво впливає на роботу експертів-автотехніків та викликає певні труднощі. Одні з них полягають в тому, що в справах про адміністративні правопорушення, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами, вихідні дані, що стосуються механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди та необхідні експерту для проведення дослідження, встановлюються шляхом допиту, тобто лише зі слів учасників дорожньо-транспортної пригоди та свідків. Встановлені вказаним шляхом вихідні дані щодо механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди викликають певні сумніви, оскільки вони можуть бути не об'єктивними та надуманими. При встановленні механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди шляхом проведення слідчого експерименту, як то передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України, вихідні дані є більш об'єктивними та найбільш наближеними до тих, що були на момент ДТП, оскільки особа дає показання щодо дорожньо-транспортної пригоди на місці ДТП, в умовах, максимально наближених до тих, що були на момент ДТП, при цьому проводяться відповідні заміри та експериментальні заїзди транспортних засобів, рух пішоходів тощо, з метою встановлення фактичного механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди та перевірки показань учасників ДТП і свідків.

Таким чином, проводячи експертизу, експертне дослідження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами, нерідко експерт-автотехнік опиняється в певних рамках та вимушений проводити дослідження і, відповідно, складати висновок лише на підставі вихідних даних, які встановлені тільки зі слів учасників дорожньо-транспортної пригоди, свідків.

Завдання, які постають перед судово-експертними установами, службами та підрозділами в нових умовах, вимагають пошуку та визначення шляхів підвищення ефективності існуючої системи організації судово-експертної діяльності, оптимізації її організації та правового забезпечення [1, с. 2–3].

Підводячи підсумки, треба зазначити, що вдосконалення адміністративного судочинства в частині встановлення механізму розвитку дорожньо-транспортної пригоди та вихідних даних, необхідних для експертного дослідження, шляхом проведення експерименту сприятиме ефективній та об'єктивній роботі судових експертів-автотехніків.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О. А. Правові та організаційні проблеми регулювання судово-експертної діяльності. Харків : Інститут права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, 2010. С. 8.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 1984, додаток до № 51. Ст. 1122. Вводиться в дію Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074–10 від 07.12.84, *Відомості Верховної Ради України* 1984, додаток до № 51. Ст. 1123. Із змінами, внесеними згідно з Указами ПБР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732–10> (дата звернення: 28.02.2019).

УДК 347.9

*Стасюк В. М., провідний фахівець Сумського НДЕКЦ МВС України,
e-mail: sumy_ndeck@ukr.net*

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Під час розгляду багатьох цивільних справ іноді виникає потреба у призначенні та проведенні судової експертизи. У багатьох випадках в судовому процесі важко довести сторонам свою правоту без застосування спеціальних знань судових експертів, а судді – прийняти вмотивоване та законне рішення.

У останні роки експертиза використовується в різних видах процесу і регламентується відповідними кодексами та іншими законами України [1, с. 10].

Одним з інструментів виявлення, дослідження та пізнання фактичних обставин у справах є судова експертиза [2, с. 261]. Таким чином, судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду (ст. 1 Закону України «Про судову експертизу»). Тобто, судові експерти повинні мати не тільки спеціальні знання, але й бути висококваліфікованими спеціалістами у різних напрямках діяльності, в залежності від виду дослідження.

Цивільне судочинство України регулюється ЦПК та іншими нормативно-правовими актами, які визначають процесуальний порядок проведення, розгляду й вирішення різного роду цивільних справ.

Законодавством чітко визначено, що у справах позовного провадження суд призначає експертизу в справі за сукупності певних умов, а саме: для з'ясування обставин, що мають значення для справи, без яких встановити відповідні обставини неможливо, або сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із тих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності. Причому суд призначає експертизу за заявою осіб, які беруть участь у справі, а в разі необхідності, суд може призначити декілька експертиз: додаткову чи повторну.

При вирішенні питань про призначення судової експертизи в цивільному судочинстві суди повинні керуватися положеннями ЦПК, Закону України «Про судову експертизу», Інструкцією з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України та іншими нормативно-правовими актами, з урахуванням особливостей правового регулювання захисту конкретних суб'єктивних прав.

Суд визначає обсяги проведення судової експертизи шляхом винесення відповідної ухвали. Ухвала суду – це процесуальний документ, у якому зазначаються підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок, особу (осіб), якій доручено проведення експертизи, перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи. Правильне визначення підстав призначення судової експертизи має подвійне значення: допомагає точно обрати вид експертизи та в цілому окреслити компетенцію експерта в майбутньому дослідженні [4, с. 43].

Види судових експертиз у цивільному процесі чисельні та різноманітні. Під час розгляду цивільних справ, а також спорів, які виникають з цивільних правовідносин, виникає необхідність дослідження доказів з використанням спеціальних знань судових експертів, наприклад: при вирішенні земельних спорів використовується земельно-технічна експертиза, при визначенні вартості нерухомого майна та майнових прав на нього призначають будівельно-технічну експертизу, аби встановити легалізацію незаконно отриманих коштів або обґрунтованість кредитної заборгованості за кредитним договором призначають економічну експертизу. Цей перелік не є вичерпним.

Експертиза в цивільному судочинстві проводиться в судовому засіданні або поза його межами, якщо це потрібно у зв'язку з характером досліджень, або якщо об'єкт досліджень не можливо доставити до суду або, якщо експертиза проводиться за замовленням учасника справи (ч. 1 ст. 108 ЦПК України). Згідно з чинним законодавством судова експертиза проводиться судовими експертами відповідних державних установ, або іншими спеціалістами, яких призначає суд. Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи (ч. 2 ст. 72 ЦПК України).

Після проведення експертного дослідження судовий експерт складає відповідний висновок експерта, який є кінцевим результатом його діяльності та входить до числа доказів, вимоги до якого передбачені ЦПК України і регламентується ст. 102 ЦПК. Висновок експерта може бути підготовлений на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи з обов'язковим попередженням у висновку про відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а у випадку призначення експертизи судом – також про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків. Тож, експертний висновок є джерелом доказової інформації, але для суду він не має заздальгідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами, якщо ж суд відхиляє висновок експерта, то ця незгода повинна бути мотивована в його рішенні.

У багатьох випадках при вирішенні цивільних спорів суд за заявою учасників справи або з власної ініціативи може викликати експерта для надання усних пояснень щодо його висновку.

Якщо в результаті оцінки висновку експерта, суд визнає його неповним або неясним необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає сумніви в його правильності, то суд вправі призначити додаткову або повторну експертизу (ст. 113 ЦПК України).

При аналізі питання участі судового експерта в цивільному судочинстві виникає ряд проблемних питань, наприклад: проблема розрізнення понять «експертиза» та «судова експертиза», питання відповідальності експерта, розмежування правового становища експерта і правового становища спеціаліста та багато інших, яким в процесуальній науці багато вчених приділили увагу, зокрема, проблемам участі в цивільному судочинстві судового експерта.

Таким чином, з викладеного вище можна зробити висновок, що судова експертиза є важливою, іноді невід'ємною складовою процесу доказування у цивільному судочинстві та характеризується чітко визначеною процесуальною формою. Проводиться тільки на підставі ухвали суду і здійснюється судовим експертом. Висновок експерта як результат судової експертизи є засобом доказування в цивільному процесі, а значить є вагомим доказом у справі, проте, його зміст має перевірятися, а оцінка здійснюватися у сукупності з усіма обставинами справи та з урахуванням чинного законодавства. Отже, судова експертиза має низку відмінностей відносно інших видів експертиз.

Список використаних джерел:

1. Клименко Н. І., Комісарова Н. О., Комісаров М. Л. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку та
2. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 85-річчя доктора юридичних наук, професора Ніни Іванівни Клименко. Київ – Маріуполь, 2018. 412 с.
3. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 № 4038а–ХІІ (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 21.02.2019).
4. Гора І. В. Використання спеціальних знань адвокатом : наук.-практ. посіб. Київ : Прецедент, 2013. 62 с.
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618–ІV (зі змінами та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004 № 40–41, 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 21.02.2019).

УДК 343.13

***Членов М. В.**, ст. викладач спеціальної кафедри № 1 Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
e-mail: chnov2012@gmail.com*

***Федоров В. Д.**, курсант 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
e-mail: vic061197@gmail.com*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ

Минув майже рік з моменту застосування на практиці змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), внесених Законом № 2147 від 03.10.2017 р., проте багато питань, зокрема, що стосуються проведення експертиз під час досудового розслідування залишаються невирішеними. Мета цього дослідження – виявити проблемні питання, з якими стикаються слідчі правоохоронних органів під час направлення до суду клопотань про залучення експерта для проведення експертизи.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

У ст. 242 КПК України зазначено, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження або, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права.

Першою проблемою постає питання щодо того, чи має слідчий погоджувати клопотання про проведення експертизи з прокурором.

Так, дійсно, у ст. 244 КПК зазначено, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням